

ZAPEWNIANIE BEZPIECZEŃSTWA
UCZESTNIKOM IMPREZ SPORTOWYCH
POPRAZ MONITOROWANIE ICH
ZACHOWAŃ I IDENTYFIKACJĘ
NA PODSTAWIE ANALIZY MATERIAŁU
FOTO-VIDEO

ENSURING THE SECURITY OF PARTICIPANTS
IN MASS SPORTS EVENTS BY MONITORING
THEIR BEHAVIOUR AND IDENTIFYING
THEM ON THE BASIS OF PHOTOGRAPHIC
AND VIDEO MATERIAL

Michał POGODA¹

Jolanta WĄS-GUBAŁA²

ABSTRACT

Ensuring the security of participants in mass sports events is an undertaking that requires many coordinated actions to be taken not only by the organizer of the event, but also by public administration institutions. Currently, an increasing number of locations has video surveillance, which is mandatory

¹ Asp. sztab. Michał Pogoda, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie – Filia w Katowicach; correspondence address: ul. Fryderyka Chopina 1/8a, 40-093 Katowice, Poland

² dr hab. Jolanta Wąs-Gubała, prof. WSBPI, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie; correspondence address: ul. Krupnicza 3, 31-123 Kraków, Poland

for sports stadiums in accordance with sports regulations. Cameras are supposed to not only deter those who could potentially violate the law, but also to provide evidence as to the circumstances and perpetrators of such violations. The aim of this publication is to show how the image recorded by CCTV is turned into evidence, which is then used in court proceedings. The authors addressed the above mentioned issues using examples related to the security of those who participate in sports events. They focused on discussing themes related to recognition, identification and biometrics, i.e. the determination of somebody's identity on the basis of their unique features, such as appearance, physical characteristic and behaviour. On the basis of procedures developed by the Provincial Police Headquarters in Katowice, it was emphasized how important it is for participants in sports events to be observed not from the moment when the game begins, but rather from the moment they enter a sports facility, or even on their way to such a facility, when they do not try to hide their identity.

KEYWORDS

security of sports events, stadium security, CCTV, personal identification

ABSTRAKT

Zapewnienie bezpieczeństwa uczestnikom imprez sportowych to przedsięwzięcie, które wymaga wielu skoordynowanych działań ze strony nie tylko organizatora imprezy, ale też instytucji administracji publicznej. Obecnie coraz większa liczba miejsc jest monitorowana, a na stadionach piłkarskich monitoring jest obowiązkowy, wymuszony przez regulamin rozgrywek. Zainstalowane kamery mają nie tylko odstraszać osoby, które potencjalnie mogą łamać prawo, ale także dostarczyć ewentualnych dowodów odnośnie do okoliczności oraz sprawców takich działań. Celem publikacji jest ukazanie, w jaki sposób obraz zapisany przez monitoring wizyjny jest następnie przekształcany w materiał dowodowy wykorzystywany dalej do celów procesowych. Autorzy przybliżyli te zagadnienia, posługując się przykładami związanymi z bezpieczeństwem uczestników imprez sportowych. Skupili się na omówieniu tematyki związanej z rozpoznaniem, identyfikacją, biometrią, czyli z ustaleniem tożsamości człowieka na podstawie tego, co w nim niepowtarzalne, np. unikatowości wyglądu, cech fizycznych i sposobu zachowania. Na przykładzie procedur opracowanych w Komendzie Woje-

wódzkiej Policji w Katowicach podkreślono, jak istotne jest, aby uczestnicy imprez sportowych byli monitorowani nie tylko od chwili rozpoczęcia rywalizacji, ale również od momentu wejścia na obiekt sportowy, a nawet w czasie podróży na ten obiekt, kiedy nie zależy im jeszcze na ukrywaniu swojego wizerunku.

SŁOWA KLUCZOWE

bezpieczeństwo imprez sportowych, ochrona stadionów, monitoring wizyjny, identyfikacja osób

WSTĘP

Bezpieczeństwo imprez sportowych jest częścią bezpieczeństwa publicznego, będącego jednym z najważniejszych oczekiwań obywateli wobec państwa i jednocześnie jednym z najważniejszych zadań państwa wobec obywateli. Sprawna kontrola w aspekcie bezpieczeństwa zarówno publicznego, jak i powszechnego ma istotne znaczenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa³. Zapewnienie bezpieczeństwa uczestnikom imprez sportowych jest przedsięwzięciem, które wymaga wielu skoordynowanych działań ze strony nie tylko organizatora imprezy, ale też instytucji administracji publicznej. Zagadnienia te pod względem prawnym porządkuje ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych⁴. Mając na uwadze potencjalne niebezpieczeństwa i ryzyka oraz konieczność zapobiegania zagrożeniom, jakie wiążą się z imprezami masowymi, przewidziano w niej wiele wymogów, które powinni spełniać ich organizatorzy.

Zgodnie z art. 3 ww. ustawy masowa impreza sportowa ma na celu współzawodnictwo sportowe lub popularyzowanie kultury fizycznej i jest organizowana na:

- stadionie lub w innym obiekcie niebędącym budynkiem, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000,

³ W.M. Hrynicki, *Znaczenie kontroli dla bezpieczeństwa wewnętrznego w państwie prawa*, „Security, Economy & Law”, nr 3/2018 (XX), DOI: 10.24356/SEL/20/1, s. 24.

⁴ Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (t.j. Dz. U. 2019 poz. 2171).

a w przypadku hali sportowej lub innego budynku umożliwiającego przeprowadzenie imprezy masowej – nie mniej niż 300;

- terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc wynosi nie mniej niż 1000⁵.

Za zapewnienie bezpieczeństwa uczestnikom imprezy sportowej, a więc sportowcom i widzom, podczas i w miejscu jej trwania odpowiada organizator. Jest on również odpowiedzialny za zapewnienie ochrony porządku publicznego oraz odpowiedniego stanu technicznego obiektów budowlanych wraz z instalacjami i urządzeniami technicznymi, w szczególności sanitarnymi oraz przeciwpożarowymi.

Obecnie jednym z najskuteczniejszych i najczęściej wykorzystywanych środków ochrony podczas imprez sportowych jest monitoring. Zainstalowane kamery mają nie tylko odstraszać osoby, które potencjalnie mogą łamać prawo, ale też dostarczyć ewentualnych dowodów takich działań, wielokrotnie bowiem wskazuje się na użyteczność lub nawet kluczową rolę nagrań z monitoringu podczas weryfikacji zeznań świadków albo sprawców danego zdarzenia. Ponadto praktycy podkreślają również rolę tego typu nagrań w pozyskiwaniu dodatkowych informacji na temat prowadzonej sprawy. Bardzo często dowód w postaci nagrań jest wskazywany jako umożliwiający szybsze zakończenie procesu karnego⁶.

Celem artykułu jest przedstawienie, jak obraz z monitoringu przekształcany jest w materiał dowodowy, który wykorzystuje się dalej do celów procesowych, na przykładzie identyfikacji uczestników imprez sportowych. Autorzy omówią najpierw zagadnienia związane z ustalaniem tożsamości osób, w tym kwestie identyfikacji i rozpoznania oraz biometrii i systemów biometrycznych, a następnie z klasyfikacją, zabezpieczaniem, przygotowaniem i wykorzystaniem materiału dowodowego. Pozwoli to wykazać znaczenie monitorowania zachowań uczestników imprez sportowych nie tylko w trakcie trwania samej rywalizacji, ale również przed jej rozpoczęciem.

⁵ Ibidem, art. 3.

⁶ P. Waszkiewicz, *Wielki Brat. Rok 2010: systemy monitoringu wizyjnego – aspekty kryminalistyczne, kryminologiczne i prawne*, Warszawa 2011, s. 194.

IDENTYFIKACJA A ROZPOZNANIE

W procesie ustalania tożsamości osób na podstawie badań kryminalistycznych bardzo istotne jest zdefiniowanie terminów „identyfikacja” i „rozpoznanie”.

Identyfikacja jako ustalenie tożsamości jest jedną z częściej stosowanych zasad poznania obiektów świata materialnego w wielu dziedzinach wiedzy, np. w fizyce, chemii, biologii, archeologii lub kryminalistyce. Identyfikacja kryminalistyczna to proces będący wynikiem badań wykonanych za pomocą metod i środków opracowanych przez kryminalistykę lub przez nią zaadaptowanych i rozwiniętych⁷. Obecny stan wiedzy kryminalistycznej pozwala na odtworzenie wyglądu człowieka i jego identyfikację między innymi poprzez analizę zdjęć fotograficznych i zapisu z monitoringu⁸. Biegły po otrzymaniu materiału dowodowego i porównawczego w postaci np. zdjęć sygnalitycznych lub specjalnych (podobne warunki ekspozycji i ustawienia względem obiektywu) dokonuje stosownych analiz porównawczych⁹.

Rozpoznanie w procesie prowadzącym do ustalenia tożsamości można natomiast kojarzyć z portretem pamięciowym, okazaniem i procesem pośrednim identyfikacji kryminalistycznej. Czynnością procesowo-kryminalistyczną ukierunkowaną na rozpoznanie jest okazanie, podczas którego wykorzystuje się właściwości ludzkiej psychiki, tj. pamięć. Przedmiotem okazania mogą być zgodnie z art. 173 § 1 kodeksu postępowania karnego (k.p.k.) osoby, wizerunki osób lub rzeczy. Okazanie może być bezpośrednie (osoby, rzeczy) lub pośrednie (wizerunek). Wizerunkiem jest fotografia, rysunek (portret pamięciowy) oraz zapis obrazu w ruchu (taśma filmowa lub np. cyfrowy zapis wideo). Nie zawsze jednak okazanie prowadzi do rozpoznania, czasami rozpoznający nie wskaże żadnego elementu lub stwierdzi, że go nie zapamiętał, przy czym w każdym przypadku ma to określone znaczenie dla toczącego się postępowania¹⁰.

⁷ J. Kasprzak, *Otoskopia kryminalistyczna. System identyfikacji. Zagadnienia dowodowe*, Olsztyn 2003, s. 157.

⁸ J. Kasprzak, B. Młodziejowski, W. Kasprzak, *Kryminalistyka. Zarys systemu*, Warszawa 2015, s. 107; I. Białek, *Monitoring wizyjny w badaniach kryminalistycznych – możliwości i ograniczenia*, [w:] *Przestępczość. Dowody. Prawo. Księga Jubileuszowa Prof. Bronisława Młodziejowskiego*, J. Moszczyński, D. Solodov, I. Sołtyszewski (red.), Olsztyn 2016, s. 77.

⁹ I. Białek, *Monitoring...*, op. cit., s. 110.

¹⁰ E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka – czyli rzecz o metodach śledczych*, Warszawa 2011, s. 143.

Podsumowując, należy podkreślić, że identyfikacja kryminalistyczna jest zawsze rozumiana jako czynność procesowa, której wynik powinien być utożsamiany z możliwością wykorzystania dowodowego. Identyfikacji, w odróżnieniu od rozpoznania, może dokonać wyłącznie osoba posiadająca wiadomości specjalne, określoną wiedzę, a także warunki techniczne odpowiednie do potwierdzenia stwierdzonych na podstawie badań zależności porównywanych obiektów lub stanów. W przeciwieństwie do identyfikacji kryminalistycznej rozpoznanie nie dostarcza samoistnych informacji nadających się bezpośrednio do dowodzenia w postępowaniu karnym.

BIOMETRIA I SYSTEMY BIOMETRYCZNE

Biometria to dziedzina nauki zajmująca się ustalaniem tożsamości człowieka na podstawie tego, co w nim niepowtarzalne: unikatowości wyglądu, cech fizycznych i sposobu zachowania. W tej dziedzinie wiedzy poszukuje się obiektywnych i możliwych do automatyzacji metod rozpoznawania osób. Punktem wyjścia są tu charakterystyki biometryczne – posiadane przez każdego z nas i możliwe do zmierzenia cechy oraz umiejętności¹¹.

Celem analizy biometrycznej może być ustalenie lub potwierdzenie tożsamości sprawdzanej osoby. W pierwszym przypadku mamy do czynienia z identyfikacją, a w drugim z weryfikacją. Identyfikacja biometryczna to czynność, która powinna dostarczyć odpowiedzi na pytanie, kim jest sprawdzana osoba. Weryfikacja biometryczna jest operacją o wiele prostszą, polega na potwierdzeniu lub zanegowaniu hipotezy, że analizowana próbka reprezentuje założoną osobę¹².

Spośród wielu cech człowieka tylko nieliczne właściwości, takie jak: wzór linii papilarnych palców dłoni, sposób unaczynienia siatkówki, barwa i brzmienie głosu lub sposób składania podpisu, są odpowiednie z punktu widzenia analizy biometrycznej. Podstawowym kryterium decydującym o przydatności biometrycznej danej właściwości jest możliwość osiągnięcia przy jej pomocy zamierzonego celu, czyli identyfikacji lub weryfikacji tożsamości. Tak sformułowane kryterium przekłada się na zbiór ogólnych

¹¹ K. Ślot, *Wybrane zagadnienia biometrii*, Warszawa 2008, s. 7.

¹² *Ibidem*, s. 77.

warunków, jakie musi spełniać charakterystyka osobnicza, wśród których najważniejsze to uniwersalność, unikatowość, trwałość i mierzalność¹³.

Technologie biometryczne charakteryzują się odmiennymi właściwościami, obszarami stosowalności i stopniami złożoności, co związane jest ze zróżnicowanymi kosztami ich wdrożenia oraz stosowania. Czynnikiem determinującym wybór technologii biometrycznej jest przeznaczenie systemu. Biometria bazująca na analizie odcisków linii papilarnych palców dłoni nie ma racji bytu przy zdalnym monitorowaniu miejsc publicznych, podobnie jak rozpoznawanie na podstawie analizy sposobu poruszania się nie wydaje się najlepszym pomysłem w systemie kontroli dostępu do pomieszczeń. Dodatkowym aspektem wyboru technologii biometrycznej jest założenie jawności lub skrytości przeprowadzania procesu rozpoznawania. Akwizycja twarzy nie wymaga kooperacji z systemem, z kolei akwizycja np. unaczynienia siatkówki wymaga tej kooperacji. Również względy kulturowe mają wpływ na selekcję metod biometrii. W fundamentalistycznych społecznościach islamskich nie jest celowe bazowanie na analizie obrazu twarzy, gdyż twarze kobiet są z reguły zasłonięte.

Jeśli zaś chodzi o koszty, to najniższymi cechują się systemy wykorzystujące jako źródło danych wejściowych obrazy zawierające np. twarze lub tęczówki, filmy rejestrujące sposób chodzenia czy też nagrania z zapisami głosu. Zdecydowanie droższe są systemy bazujące na analizie zapachu, termogramów czy na ultradźwiękowych pomiarach struktur tkanek¹⁴.

PRAWIDŁOWE ZABEZPIECZENIE I WYKORZYSTANIE MATERIAŁU DOWODOWEGO

Oględziny miejsca zdarzenia odgrywają w postępowaniu przygotowawczym bardzo istotną rolę, gdyż w ich trakcie zostają ujawnione i zabezpieczone ślady oraz dowody w sprawie. W większości przypadków prowadzone są one przez funkcjonariuszy Policji w ramach wykonywania czynności w niezbędnym zakresie, czyli przed wydaniem postanowienia o wszczęciu dochodzenia lub śledztwa. Sprawca przestępstwa pozostawia na miejscu zdarzenia ślady swojej działalności. Ślady te ulegają szybkiemu zniekształceniu, a nawet zniszczeniu, dlatego oględziny miejsca zdarzenia należy

¹³ Ibidem, s. 78–79.

¹⁴ Ibidem, s. 80–81.

przeprowadzić niezwłocznie po ujawnieniu przestępstwa¹⁵. W odniesieniu do tematu artykułu nasuwa się wątpliwość, czy przy zabezpieczeniu zapisu z monitoringu również istotny jest upływ czasu. Autorzy z pełną stanowczością stwierdzają, że tak, gdyż system monitoringu najczęściej opiera się na nagrywaniu materiału na dysk w trybie tzw. pętli, co w praktyce oznacza, że na istniejący zapis po jakimś czasie nagrywa się nowy zapis, powodując utratę tego wcześniejszego. O ile monitoring miejski w większości polskich miast nadpisuje się dopiero po miesiącu, o tyle w wielu innych miejscach, np. centrach handlowych – już tylko po siedmiu dniach, a prywatny monitoring nierzadko przechowuje zapis jedynie przez dwadzieścia cztery godziny. Może to wykorzystać sprawca przestępstwa, aby doprowadzić do usunięcia zapisu przed zabezpieczeniem monitoringu przez Policję.

Obowiązującą formą zabezpieczenia procesowego jest protokolarne dokumentowanie przebiegu oględzin. Czynność ta ma na celu utrwalenie dowodu, który może ulec zmianie lub np. zaginąć. Z tego względu utrwalenie wyników oględzin w protokole ma nie mniej istotne znaczenie niż same oględziny¹⁶.

Prowadzący oględziny (ewentualnie protokolant) powinien sporządzać protokół oględzin na bieżąco, tj. bezpośrednio w trakcie trwania czynności. Zasadnicza treść protokołu powinna obejmować wyczerpujący opis istotnych dla wyjaśnienia sprawy ustaleń. Protokół jest pisemnym utworem zastanętego stanu i nie powinien zawierać wniosków własnych oraz opinii osób trzecich. Może on być uzupełniony dokumentacją techniczną w postaci tablic poglądowych ze zdjęciami fotograficznymi lub nagrań wideo¹⁷. Ślady i dowody przestępstwa ujawnia się i zabezpiecza na miejscu zdarzenia, ale również w toku późniejszych działań operacyjnych oraz procesowych, tak aby można je było następnie wykorzystać w procesie karnym do udowodnienia winy sprawcy przestępstwa. Jest to podstawowe zadanie organów ścigania, gdyż uzyskanie i ocena materiału dowodowego prowadzi do poznania prawdy o przebiegu zdarzeń.

¹⁵ J. Gąsiorowski, *Zabezpieczenie miejsca zdarzenia. Aspekty prawne i kryminalistyczne*, Katowice 2004, s. 17.

¹⁶ *Ibidem*, s. 66.

¹⁷ L. Koźmiński, *Podstawowe czynności techniczno-kryminalistyczne podczas oględzin miejsca zdarzenia*, Piła 2015, s. 12.

Wraz z rozwojem nowoczesnych technologii pojawiła się możliwość rejestrowania zachowań uczestników imprez sportowych i uzyskania zapisu o bardzo wysokiej jakości. Wymaga to jednak posiadania odpowiedniego sprzętu komputerowego oraz nośników zapisu monitoringu przez właściciela obiektu. Jest to najczęściej jeden z wymogów licencyjnych w przypadku imprez sportowych. Ważnym czynnikiem w zakresie zapewniania bezpieczeństwa na stadionach było również wprowadzenie na mocy ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych obowiązku rejestracji obrazu i dźwięku przez organizatora imprez masowych. Zgodnie z art. 11 ust. 4 tej ustawy wojewoda w uzgodnieniu z komendantem wojewódzkim (komendantem stołecznym) Policji i komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej, po zasięgnięciu opinii właściwego polskiego związku sportowego, ma obowiązek sporządzić wykaz stadionów, obiektów lub terenów, na których utrwalenie przebiegu imprezy masowej jest obowiązkowe. Wprowadzono również przepisy, które uprawniają do podejmowania czynności zmierzających do uzyskania materiału dowodowego zawartego na elektronicznych nośnikach danych. Zezwala na to art. 236a k.p.k. oraz wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykorzystania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów¹⁸.

Najłatwiejszą formą takich działań jest zabezpieczenie całego sprzętu komputerowego wraz z zawartymi w nim nośnikami danych. Pojawia się jednak pytanie, czy zawsze trzeba zabezpieczać cały sprzęt, czy też może wystarczające jest zabezpieczenie samych danych. O problemach, jakie może rodzić decyzja o zabezpieczeniu danych wraz z nośnikiem (sprzętem komputerowym), świadczy chociażby zamieszanie wokół czynności procesowych w siedzibie redakcji tygodnika „Wprost” w 2014 roku¹⁹. Skoro organom procesowym wolno zatrzymać dane zawarte na danym nośniku, to tym bardziej wolno je skopiować, co jest zdecydowanie mniej uciążliwe dla osoby, której dotyczy przeszukanie. Wartość dowodową posiada bowiem zapis na dysku komputerowym, a nie sam sprzęt²⁰. Ponadto zasada

¹⁸ Dz. Urz. KGP, Warszawa, dnia 7 września 2017 r., poz. 59.

¹⁹ Zob. więcej: *ABW znów wtargnęło do redakcji „Wprost”*, „Wprost.pl”, 18.06.2014, <https://www.wprost.pl/452866/abw-znow-wtargnelo-do-redakcji-wprost.html> (dostęp: 21.06.2020).

²⁰ A. Lach, *Dowody elektroniczne w procesie karnym*, Toruń 2004, s. 110.

proporcjonalności w sprawach, w których podejmuje się decyzję o zabezpieczeniu danych, wymusza na organach procesowych wyrządzenie jak najmniejszej szkody, aby osiągnąć zamierzony cel. Dlatego najlepszym rozwiązaniem jest wykonanie przez osobę uprawnioną kopii binarnej zabezpieczanego zapisu.

PRZYGOTOWANIE MATERIAŁU DOWODOWEGO DLA CELÓW PROCESOWYCH

Prawidłowe przygotowanie materiału dowodowego jest jednym z najważniejszych elementów postępowania przygotowawczego, a co za tym idzie – jest pracochłonne i wiąże się z dużą odpowiedzialnością. Policjant musi mieć pewność, że dana osoba została dobrze zidentyfikowana. Po zebraniu całości materiału dowodowego dokonuje się jego analizy i szuka konkretnego sprawcy za pomocą odpowiednich kadrów z zapisu filmowego lub plików zdjęciowych. Na wyodrębnionych kadrach policjant zaznacza wskazanego sprawcę, skupiając się w pierwszej kolejności na wizerunku osoby, następnie na cechach jego odzieży i charakterystycznych detalach, takich jak: tatuaże, blizny, zarost oraz biżuteria. Taka dokumentacja powinna zawierać jak najwięcej szczegółów wskazanych w dokumentacji wstępnej (dotyczącej działań i zachowań sprawcy bezpośrednio przed zdarzeniem, gdy swobodnie się poruszał i nie próbował unikać identyfikacji) z dokumentacją wskazującą na dokonanie przestępstwa (gdy sprawca podejmował próby uniknięcia identyfikacji, np. poprzez przysłonięcie twarzy).

Korzystając z doświadczenia zawodowego współautora artykułu, wynikającego z pracy w Wydziale ds. Zwalczania Przestępczości Pseudokibiców Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach oraz identyfikacji osób na przykładzie materiału foto-video, autorzy chcą wskazać na aspekty praktyczne ułatwiające ustalanie tożsamości sprawców przestępstw i wykroczeń podczas meczów piłki nożnej. W katowickiej komendzie opracowano bowiem w tym celu odpowiednie procedury.

Rejestracja zdarzeń z różnych miejsc na stadionie następuje równocześnie. Pierwsza z nich to rejestracja uczestników w trakcie przemieszczania się z miejsca zamieszkania na obiekt sportowy. Wyznaczeni funkcjonariusze rejestrują w tym celu osoby na miejscach zbiórek, w środkach transportu oraz przed obiektem. Następnie funkcjonariusze przeszkoleni z zakresu fotografii kryminalistycznej rejestrują osoby w trakcie wchodze-

nia na obiekt sportowy i poszczególne sektory. Dodatkowo ma miejsce rejestracja uczestników w trakcie przemieszczania się z obiektu sportowego do miejsca zamieszkania, a więc podczas wychodzenia z obiektu, w środkach transportu oraz na przystankach komunikacyjnych.

Każdy funkcjonariusz jest zobowiązany do rejestracji przestępstw i wykroczeń z zachowaniem środków bezpieczeństwa. W przypadku zdarzeń negatywnych cały materiał foto-video jest zabezpieczony na podstawie art. 217 k.p.k. W ramach prowadzonego postępowania przygotowawczego, podczas którego wykorzystuje się zabezpieczony materiał foto-video, stosuje się zasadę cofania, czyli typuje się osobę na podstawie jej roli w zdarzeniu, a następnie szuka się jej cech charakterystycznych (ubiór, budowa ciała, tatuaż, kolor włosów itp.).

Rejestrowanie uczestników imprez sportowych już od momentu otwarcia obiektu jest bardzo istotne, gdyż podczas wchodzenia na obiekt czują się oni swobodnie, nie zakrywają twarzy ani w żaden inny sposób nie próbują uniknąć zarejestrowania swojego wizerunku. Rejestracja taka wpływa na usprawnienie weryfikacji tożsamości osób biorących udział w ewentualnym negatywnym zdarzeniu, mającym miejsce podczas imprezy sportowej. Dla prowadzenia dalszych czynności operacyjnych bardzo ważna jest także jakość materiału dowodowego oraz zasada rejestrowania uczestników imprez bez względu na fakt, czy miało miejsce negatywne zdarzenie, czy też do zdarzenia takiego nie doszło.

Z przykrością należy stwierdzić, że nie są dostępne wyczerpujące materiały dydaktyczne przeznaczone dla funkcjonariuszy wykonujących pierwszy etap analizy tego typu dowodów. Brakuje również szkoleń specjalistycznych w tym zakresie, takich jakie odbywają się dla policjantów zajmujących się np. przestępczością narkotykową, przestępczością samochodową, przestępczością gospodarczą. Bazować można tylko i aż na doświadczeniu i zaangażowaniu funkcjonariuszy prowadzących wstępną fazę rozpoznania sprawców.

KLASYFIKACJA I DOPUSZCZENIE DOWODÓW

Dowody najczęściej dzieli się na: **dowody pierwotne**, inaczej oryginalne (środek dowodowy pochodzący ze źródła mającego bezpośredni kontakt z faktem, do którego się odnosi, np. zeznania świadka naocznego, oryginał dokumentu, zdjęcie albo nagranie sporządzone w czasie popełnienia prze-

stępstwa), oraz **dowody pochodne**, nawet kilkustopniowe, w zależności od tego, jak wiele pośrednich źródeł wypełniać będzie odstęp między faktem a organem procesowym (np. trzecia z kolei kopia dokumentu czy świadek ze słyszenia, który powtarza wiadomość następnego osobie)²¹.

Jeśli za kryterium podziału uznać sposób utrwalenia dowodu, wówczas wyróżnimy **dowody ścisłe**, tj. przeprowadzone i udokumentowane w sposób przewidziany przez prawo procesowe (np. przesłuchanie świadka czy oględziny), oraz **dowody swobodne**, tj. przeprowadzone lub utrwalone w sposób nieuregulowany przepisami prawa procesowego i niezapisane w formie protokołu²². Błędny jest jednak wniosek, że dowody swobodne przeprowadzane są sprzecznie z przepisami prawa – przepisy jedynie nie normują sposobu ich prowadzenia, utrwalanie dowodu odbywa się zaś w formie notatki urzędowej, zapisów, wzmianek w aktach. Takie dokumenty nie mają mocy protokołu. Dowody swobodne wykorzystuje się w szczególności w postępowaniach sprawdzających, zarówno przed wszczęciem postępowania przygotowawczego, jak i w związku z badaniem zasadności wznowienia postępowania lub podjęcia postępowania warunkowo umorzonego²³. Dowód swobodny może ponadto stać się dowodem ścisłym. Dla przykładu: funkcjonariusz zespołu monitorującego (policjant rejestrujący zachowania uczestników przed imprezą sportową, w jej trakcie i po jej zakończeniu), kończąc służbę, może nie mieć wiedzy na temat zdarzenia zaistniałego w związku z zabezpieczoną imprezą i sporządza tylko dokumentację w formie raportu, a wykonany materiał foto-video gromadzi w ramach prowadzonego rozpoznania. Jednak w momencie, kiedy okaże się, że wykonany zapis jest niezbędny do identyfikacji sprawców lub uczestników zdarzenia, inny policjant sporządza protokół zatrzymania rzeczy i zabezpiecza od funkcjonariusza zespołu monitorującego zapis foto-video, który w tym momencie staje się dowodem ścisłym.

Duże znaczenie praktyczne i teoretyczne ma podział dowodów na **dowody bezpośrednie**, czyli takie, które dotyczą faktu głównego wprost (np. przyznanie się oskarżonego do winy lub też zeznania świadka, który widział fakt), oraz **dowody pośrednie**, zwane częściej poszlakowymi, które dotyczą faktu dowodowego, czyli tzw. poszlak. Bardzo często sądzi

²¹ S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016, s. 269.

²² Ibidem, s. 43.

²³ S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny...*, op. cit., s. 360.

się, że dowód poszlakowy jest dowodem niepewnym, pozwalającym jedynie na wysnucie pewnego przypuszczenia, ale niepozwalającym na jego jednoznaczne stwierdzenie. Taki pogląd prowadzi jednak do nadmiernego podkreślania roli przyznania się do winy. Dowód bezpośredni wcale nie musi być bardziej wiarygodny. Bywają zresztą poszlaki korzystne dla oskarżonego, np. niebudzące wątpliwości alibi, a więc fakt jego przebywania w chwili popełnienia przestępstwa w innym miejscu, przesądza w praktyce o pomyślnym dla niego wyniku procesu²⁴.

Wprowadzenie dowodów do procesu odbywa się na wniosek strony procesowej lub z urzędu. Bez względu na sposób wprowadzenia za każdym razem organ procesowy podejmuje decyzję o dopuszczeniu. W postępowaniach sądowych wszczynanych z inicjatywy strony procesowej (postępowania inicjowane wniesieniem aktu oskarżenia lub środków odwoławczych oraz wszelkich innych skarg) inicjatywę dowodową mają strony. Nie wystarczy jednak złożenie wniosku. Sąd musi dopuścić wnioskowany dowód, a zatem ocenić, czy nie zachodzą okoliczności sprawiające, że dowód taki nie może być dopuszczony. Wprowadzenie dowodów do procesu z urzędu jest typowym zjawiskiem w postępowaniu przygotowawczym oraz w postępowaniach niewszczynanych z inicjatywy strony. Wnioski stron o przeprowadzenie dowodu w tym stadium zdarzają się rzadko.

W postępowaniu sądowym sytuacja się zmienia. Tu dominują dowody na wniosek. Już akt oskarżenia zawiera wykaz dowodów, których przeprowadzenia na rozprawie głównej domaga się oskarżyciel. Sąd jednak ma prawo do inicjatywy dowodowej, czyli wprowadzenia dowodu z urzędu.

W sytuacji, gdy dla rozstrzygnięcia sprawy konieczne są wiadomości specjalne, wówczas zasięga się opinii biegłego. Wynika to z treści art. 193 § 1 k.p.k. Wskazuje on, że organ procesowy musi zawsze wydać postanowienie o przeprowadzeniu takiego dowodu, jeżeli niezbędne jest posiadanie wiadomości specjalnych, choćby sam takowe zgromadził. Organ ten nie może więc zastąpić biegłego bez względu na poziom wiedzy specjalnej, którą posiada. Gdyby mogło być inaczej, opinia specjalistyczna organu nie byłaby *de facto* kontrolowana ani przez strony procesowe, ani przez sam organ²⁵.

²⁴ T. Tomaszewski, *Procesowe funkcje alibi (alibi a poszlaka)*, „Państwo i Prawo” 1992, nr 5, s. 67.

²⁵ S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny...*, op. cit., s. 397.

Pojęcie wiadomości specjalnych jest bardzo szerokie. Rozciąga się nie tylko na wiadomości z zakresu szczegółowych dyscyplin naukowych, ale również na wszelką wiedzę teoretyczną, jakiej nie ma przeciętnie wykształcona osoba, lub wiedzę praktyczną, nabytą dzięki wykonywaniu określonego zawodu lub nawet będącą efektem osobistych zainteresowań. O kwalifikacji do roli biegłego decyduje więc posiadanie rzeczywistej wiedzy specjalistycznej.

Dopuszczenie dowodu z opinii biegłego należy do właściwości funkcjonalnej sądu, prokuratora lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze, chyba że ustawa zastrzega wyłączność decyzji tylko sądowi lub prokuratorowi. Formą dopuszczenia takiego dowodu jest postanowienie, które musi zawierać imię, nazwisko i specjalność biegłego, a w wypadku opinii instytucji – specjalność i kwalifikacje osób, które powinny wziąć udział w sporządzeniu opinii, przedmiot i zakres opinii ze sformułowanymi w miarę potrzeby pytaniami szczegółowymi oraz terminem jej dostarczenia²⁶.

ZAKOŃCZENIE

Realizacja celu niniejszego artykułu, czyli zaprezentowanie, jak zapisany przez monitoring obraz (materiał foto-video) przekształcany jest w materiał dowodowy, który wykorzystywany jest dalej dla celów procesowych, na przykładzie identyfikacji uczestników imprez sportowych, pozwoliła na wyciągnięcie kilku wniosków.

Sam zapis z kamery nie staje się od razu dowodem w sprawie. Trzeba go odpowiednio zabezpieczyć w ramach obowiązujących przepisów. Następnie osoby widoczne na nagraniu należy zidentyfikować, tak by zgodnie z literą prawą móc wystąpić przeciwko nim w sądzie. Doświadczenie zawodowe i wiedza prawnicza często nie stanowią wystarczających podstaw do rozstrzygnięcia procesu, dlatego dla prawidłowej oceny materiału konieczne jest pozyskanie specjalistycznej wiedzy. W tym celu korzysta się często z dowodu z opinii biegłego.

Autorzy przybliżyli powyższe zagadnienia, posługując się przykładami związanymi z bezpieczeństwem uczestników imprez sportowych. Skupili się też na wyjaśnieniu tematyki związanej z rozpoznaniem, identyfikacją i biometrią, czyli z ustalaniem tożsamości człowieka na podstawie tego, co

²⁶ Ibidem, s. 398.

w nim niepowtarzalne, np. unikatowości wyglądu, cech fizycznych i sposobu zachowania.

Wykazano równocześnie, na przykładzie procedur opracowanych na Wydziale ds. Zwalczania Przemocności Pseudokibiców Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach, jak istotne jest, aby uczestnicy imprez sportowych byli monitorowani nie tylko od chwili rozpoczęcia rywalizacji, ale również od momentu wejścia na obiekt sportowy, a nawet w czasie podróży na obiekt, kiedy nie zależy im jeszcze na ukrywaniu swojego wizerunku.

BIBLIOGRAFIA

- ABW znów wtargnęło do redakcji „Wprost”, „Wprost.pl”, 18.06.2014, <https://www.wprost.pl/452866/abw-znow-wtargnelo-do-redakcji-wprost.html> (dostęp: 21.06.2020).
- Białek I., *Monitoring wizyjny w badaniach kryminalistycznych – możliwości i ograniczenia*, [w:] *Przemocność. Dowody. Prawo. Księga Jubileuszowa Prof. Bronisława Młodziejowskiego*, J. Moszczyński, D. Solodov, I. Sołtyśzewski (red.), Olsztyn 2016.
- Gańsorowski J., *Zabezpieczenie miejsca zdarzenia. Aspekty prawne i kryminalistyczne*, Katowice 2004.
- Gruza E., Goc M., Moszczyński J., *Kryminalistyka – czyli rzecz o metodach śledczych*, Warszawa 2011.
- Hrynicki W.M., *Znaczenie kontroli dla bezpieczeństwa wewnętrznego w państwie prawa*, „Security, Economy & Law”, nr 3/2018 (XX), s. 18–39, DOI: 10.24356/SEL/20/1.
- Kasprzak J., Młodziejowski B., Kasprzak W., *Kryminalistyka. Zarys systemu*, Warszawa 2015.
- Kasprzak J., *Otoskopia kryminalistyczna. System identyfikacji. Zagadnienia dowodowe*, Olsztyn 2003.
- Koźmiński L., *Podstawowe czynności techniczno-kryminalistyczne podczas oględzin miejsca zdarzenia*, Piła 2015.
- Lach A., *Dowody elektroniczne w procesie karnym*, Toruń 2004.
- Ślot K., *Wybrane zagadnienia biometrii*, Warszawa 2008.
- Tomaszewski T., *Procesowe funkcje alibi (alibi a poszlaka)*, „Państwo i Prawo” 1992, nr 5, s. 67–73.
- Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (t.j. Dz. U. 2019 poz. 2171).

Waltoś S., Hofmański P., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016.
Waszkiewicz P., *Wielki Brat. Rok 2010: systemy monitoringu wizyjnego – aspekty kryminalistyczne, kryminologiczne i prawne*, Warszawa 2011.

CITE THIS ARTICLE AS:

M. Pogoda, J. Wąs-Gubała, *Zapewnianie bezpieczeństwa uczestnikom imprez sportowych poprzez monitorowanie ich zachowań i identyfikację na podstawie analizy materiału foto-video*, „Kultura Bezpieczeństwa” 2020, nr 37, s. 67–82, DOI: 10.5604/01.3001.0014.2816.

Licence: This article is available in Open Access, under the terms of the Creative Commons License Attribution 4.0 International (CC BY 4.0; for details please see <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the author and source are properly credited. Copyright © 2020 University of Public and Individual Security “Apeiron” in Cracow